

COVSTVMES GENERALLES DV PAYS ET DVCHE DE BRETAGNE:

Reformées en l'an mil cinq cents quatre vingts.

AITIOLOGIA, SIVE RATIOCINATIO DE
*REFORMANDI CAVSIS, AVCTORE B. D'ARGENTRE,
V. C. Rhedonensis Provincie Praefide.*

A P A R I S,

Chez Nicolas Buon, rue fainct Iacques, à l'enseigne
fainct Claude, & de l'Homme Sauvage.

M. DCXIII.

AVEC PRIVILEGE DV ROT.

LECTORI.

DRIMVM omnium predictum volo, ne quis hoc quidem loco Commentarios a me de iure Romano expectet: praestabatur ista fortasse quandoque opera, si licebit. Sed cum multis hisque gravibus de causis, ordines Pabri-tannico suo conuentu veteris consuetudinu scriptum reformari a principe obtinuerint, publica obtestatione petierint, ut ego ea de re consultantibus interesse vellem, atque adeo relationibus adesse, que quoque de re apud commissarios scisci peterentur, quos inter ipse etiam adscriptus essent. Parci, nec publice curae deesse volui, qui veteris forum, rerum indicatarum curricula, & successiones indicansum vidissimum. Ergo in conuenienti ordinum disserui, quae cuiusque in articuli materia contouerterentur, de scriptis sensu, quid adscriptum haclenius defuisse videretur, quid usu mutatum, alio atque alio tempore aut valuerit, aut verò viluerit, & ut ista explicatae articulu comprehendenderentur, admonut. Multa tibi sapienter, ut ego quidem iudico, nec tamen omnia ex omnium sententia sunt constituta, sic denique ut multum omnino male frugis decessisse palatij: confidam: & si omnia omnibus licere putantur, libertatem censendi plerique vocare sunt soliti, cum rerum imperiti censuram sibi de rebus quibusque arrogant, & (ut Paulus loquitur) volentes esse legis doctores, nesciunt de quibus loquuntur, nec de quibus affirmant: ambissoe pertinaciter, insolenter, incepte de magnis rebus statuere vulgus hominum suffragij nus vocare solent. Quid? pugnare quodam supercilie ingenti quidem illo, sed habebit, & retuso telo cum ratio non succurrit: enim uero & studijs contraria tendentium quiddam, & si rarum id quidem, cessisse indoluerit boni. Sed quid facias? non tam bene cum rebus humanis agitur, (ait quidam magnus magister mortuus) ut meliora semper pluribus placeant? nulla sine talibus curae publicae transiguntur. Quare quid inter eos actus in contoueriam venerit, quid propositum, quid contradicuum, quid denique consensu obtinuerit, in animo est tradere: qui si non industrie, laboris certe, & diligentia pars non exigua fui, ut habeant posteri, de quibus censeant ipsi. Scripti scopus est admonere. Quid quatenus ve veteris scriptum emendatum, aut reformatum sit. Quid in iure Romano abrogatum, abrogatumque sit, aut aliud constitutum, Contouerias, & opinaciones iuris haclenius ambiguis scripto constitutas, Locos iuris Romani eiusdem argumentum obiter indicare. Quia tamen omnia non eo dicta accipi volo, ut ista quae constituta sunt, vlo unquam tempore mutanda censem, quod ipsum quantis difficultatibus implicitum sit, nemo melius nouit. Scitum illud Aristoteles, vetera constituta ferenda cum aliquo incommodo potius, quam innonanda. Quare hæc eternum obtinere optamus, & verò respub. nostræ expedit: sed vi admoneantur magistratus, si quid bene agentibus incogitantur accidit, & spero rarum id fore articulis, ut puto, non amplius 12.) iudiciis temperandum. Exeat iuris consulti elegans quedam, & iustissima sententia. Quotiens (inquit) equitatem desiderij naturalis ratio, aut iuris dubitatio moratur, istis decretis res temperanda est. Scribit Aristoteles, cum aliquando Androcles Pitheus ad populum Atheniensem diceret, & forte in reprehensionem cuiusdam legis incidisset, populum obstrepare capisse, cum ille diceret, quia rara sua Carne sum. Sed illum obstrepenibus subiecis-

Sunt autem
ART. 17.
154. 172.
198. 309.
15 E. 422.
469. 470.
14. 530.
605. 624.

COVSTVMES GENERALES DES PAYS ET DV CHE DE BRETAGNE,

En l'an 1580. reformées & redigées en escrit, par les Commissaires du Roy,
& Deputez des Estates dudit Pays.

*Aetiologia, sive ratioeinatio de reformandi causis, auctore B. d'Argentré,
V. C. Rbedonens. Proninc. Pres.*

DES IVSTICES ET IVRISDICTIONS, Ministres, & droicts d'icelles.

T I L T R E P R E M I E R.

ARTICLE I.

Es Iuges ordinaires ne pourront tenir leurs Iurisdictions, plaids & delitances, ny faire exploits de iurisdiction contentieuse, es iours de festes commandées garder par l'Eglise, & chommables du peuple, au lieu où s'exerce la iurisdiction : sur peine de nullité de ce qui auta esté faict, & des defauts obtenus cedits iours.

Festos dies esse, & religiosè colè vescu: et Ecclesie constitutum, & vero non solum pietatis, sed & possessorum conuenit. Nam & religiosi per eos dies aduertere intentum est constitutum, & laborum esse oportet aliquam hominibus remissionem. Nimirum multis esse, nec publica disciplina expedit, nec vero pietatis, quod & quidem de veteribus Theologis plerique scripta laboru: queſti sunt. Dixi in conventionibus ordinum, eos qui vulgo religiosi habentur, in pauciori contrahendo mibi videri, & hanc ecclesiastici ordinis curam esse debere. Rationes adiici, exempla attul: Nam & tuis nimirum certe competat esse incri otio laxum, confessiones, popinas, & ceteras noxias artes, & ne quicquam als nimia frequetia, & festos prodigere quod magno labore profecti perpetere. Sape ego homines tenuis fortuna audini querentes gravias, & celibatus, quiam à furibus compilari, cum vacuum manuariis operibus diebus talibus quare probaberentur, interim cum uxoribus, & patruis liberis regentes domi, cum necessitatibus, & insuper nulla sint ferias. Quare vulgo multitudinem indigetum contemni, & ordinem sacrae vim dignationis non reverere. Scribit Dion Clavdius Imperatorem multas ferias abrogasse, & in pauciores contrahisse, cum maior anni pars talibus inutiliter absumeretur magno recip. detrimete. C. Capitu: senator apud T acitum differit dividit sacros, & negotiosos dies oportere, queus dominica colcentur & humana non impedirentur. Quod si prophana exempla non placuerint, non aliter olim ecclesie non aliter Pontificibus usum in c. lices & c. us extra de fer. & esse ista de eorum genere in quibus Apostolus cuique ecclesia in suo sensu abundare permisit, ut miny alio exponantur, aut in alios regiscantur. Quain & quorundam scriptis moribus sua esse Calendaria lege constituta. Locus non ferrebat, ea plura dicerventur, de tot valde suspectis apothecis, quibus permulit vulgaris duntaxat populi rumoribus in calum inconsultis Pontificibus irrepissent. Id ostendere Martini Episcopi factum, de quo Sulpitius Severos memorat, & pontifex, t. de retiq. & uener. fando, extra articulus in constit. Franciscis Cardi magni religiosi Imperatoris quo falsa nomina martyrum, incertas sanctornas memorias venerari prohibemur. Et que nunc natio non suum aliquem Indigetem, qua veron non plures ha-